

مقاله

بسمه تعالی

گزارشی از:

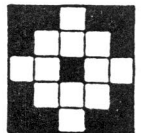
کنگره تاریخ معماری و شهرسازی ایران

ارگ بم. هفتم تا دوازدهم اسفندماه ۱۳۷۴

باقر شیرازی - دبیر کنگره

نخستین «کنگره تاریخ معماری و شهرسازی ایران» به همت سازمان میراث فرهنگی کشور و با یاری شش مؤسسه و مرکز علمی پژوهشی^۱ و بسیاری از شخصیت‌های اهل فن و تحقیق و پس از حدود دو سال تلاش به مدت شش روز در ارگ تاریخی بم کرمان در فاصله روزهای هفتم تا دوازدهم اسفندماه برگزار گردید.

این مجمع عملاً کار خود را در روز هشتم^۲ با سخنان آقای مهندس میرسلیم وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی زیر گنبد یحdan ارگ تاریخی بم با حضور آقای مهندس کازرونی، رئیس سازمان میراث فرهنگی کشور و آقای بانک استاندار کرمان و بیش از هشتصد نفر از مدعوین آغاز کرد.^۳ هر چند انعکاس خبری این رخداد ملی و تاریخی در رسانه‌های گروهی به علت هم

زمانی آن با مبارزات انتخاباتی مجلس چهارم شورای اسلامی کم رنگ و حتی می‌توان گفت بی‌رنگ بود ولی بازتاب مثبت و وسیع آن در محافل فرهنگی، آموزشی، تحقیقاتی، حرفه‌ای و اجرایی تا میزان زیادی این نقیصه را جبران نمود.

طبیعت فراگیر عنوان بحث کنگره و محورهای سخن آن؛ که طیف گسترده‌ای را شامل می‌شد توجه جمع کثیری از محققین و اهل نظر، فن و حرفه را در رشته‌های مختلف تخصصی وابسته به خود جلب کرد.

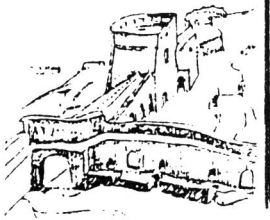
ارسال حدود سیصد و پنجاه خلاصه مقاله و ارائه دویست و پنجاه مقاله از سوی صاحب نظران و علاقمندان به مجمع، خود مؤید این معنا بود. ۶۵

حضور شورانگیز و گرم چهار نسل مردان و زنان فرهیخته و شائق به دیدار یکدیگر و اطلاع از نظریات هم در فضائی صمیمی و دور از تکلفات معمول فرصت مغتنمی بود که کمتر نظیر داشت.

معماران و شهرسازان معاصر، کمتر امکان اطلاع از نظریات باستان‌شناسان را درباره مسائل و ارزشهای معماری شهرسازی عمق تاریخ داشته‌اند، هرچند که می‌توانست برایشان کسالت بار باشد ولی هشدار می‌بود که این علم در محدوده تنگ پوسته نازک دوران معاصر نمی‌تواند خلاصه شود که بسیاری از مسائل امروز ما ریشه در تاریخ دارد و باستان‌شناسان ما نیز دریافتند که پوسته تاریخ معاصر می‌تواند بعنوان یکی از مهمترین لایه‌های کاوشهای باستان‌شناسانه ایشان به شمار آید که مشحون از آگاهیهای گرد آمده از دورانه‌های گذشته است. دانشجویانی که تنها نامی از استادان پیش کسوت خود شنیده بودند فرصت آنرا یافتند که از نزدیک و رودررو با ایشان گفتگو داشته باشند.

ایراد پنجاه و سه سخنرانی در جلسات رسمی تالار و عرضه بیش از سی سخن در جلسات میزگرد آزاد شبانه همراه با یازده نمایشگاه و بیش از چهل ساعت کار فشرده دست جمعی و تاپاسی از شب در فضای دعوت کننده و پرمحتوای ارگ تاریخی بم که خود زوایای جدید بحث و گفتگو را می‌گشود یکی از سازنده‌ترین رویارویی‌ها و برخورد آگاهانه نسل نو و نسل گذشته را براساس موضوعی مشخص و در بستر فرهنگی معین فراهم آورده بود. «جاذبه‌ها و عمق مفاهیم مستقر در تاریخ معماری و شهرسازی این سرزمین را می‌بایستی نقطه انگیزش این گردهم آئی به شمار آورد» که نقطه عطفی بود در مبادله تجربه‌های ارزشمند پژوهندگان و محققان این آب و خاک.

بسیاری از سخنان که در این مجمع طرح شد با طراوت و تازه بود آنها که به گونه دیگر تکرار شد در جمع کنگره بم نفسی تازه گرفت.

هرچند مجمع قطعنامه‌ای را منتشر نکرد و نخواست که این سیلان و حرکت سازنده پدید آمده در چهارچوبی متوقف و بسته شود ولی می‌توان گزیده‌ای را از آنچه که کنگره در آن به اجماع رسید قریب به مضمون به شرح زیر بیان داشت:

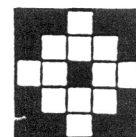
۱ - تاریخ معماری و شهرسازی ایران با عنایت به سوابق دیرینه‌اش شایستگی آنرا دارد که بطور مستقل مورد تحقیق قرار گیرد.
۲ - تکرار اینگونه همایش بمنظور فراهم آوردن فضای سازنده و مناسب برخورد عقاید و آراء و شکوفائی اندیشه و عمل.
۳ - تشکیل مرکز یا نهادی برای انجام مستمر مطالعات و تحقیقات تاریخ معماری و شهرسازی ایران.

۴ - بازننگری در آموزش تاریخ معماری و شهرسازی ایران در سطوح مختلف.
۵ - انجام تحقیقات کاربردی به منظور پاسخگویی به نیازهای حرفه‌ای.
۶ - آشنا ساختن اهل حرفه و فن و دست اندرکاران معماری و شهرسازی در ایران به مفاهیم و ارزشهای تاریخی و هویت معماری و شهرسازی ملی.
۷ - فراهم آوردن هر چه گسترده‌تر امکانات تولید ادبیات معماری و شهرسازی از طریق انتشار بازیافته‌ها و تحقیقات و نقد و تحلیل‌های معمارانه و شهرسازانه.

۱- مؤسساتی که در برگزاری کنگره سازمان میراث فرهنگی کشور ما را یاری دادند به شرح زیر بودند:

الف- گروه معماری و گروه شهرسازی دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران
ب- دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی
ج- دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه علم و صنعت
د- گروه باستانشناسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران
ه- گروه معماری و گروه شهرسازی جامعه‌مهندسان مشاور ایران
و- مرکز مطالعات و تحقیقات معماری و شهرسازی وزارت مسکن و شهرسازی
۲- روز هفتم اسفند اختصاص به مسائلی نظیر نام نویسی شرکت کنندگان در کنگره، استقرار میهمانان، برپائی نمایشگاه‌های مرتبط با کنگره و نظائر آن داشت. لازم به یادآوری است که به علت بعد مسافت محل برگزاری کنگره برخی از میهمانان یک دو روزی زودتر در محل حضور یافتند.

۳- جناب آقای دکتر حسن حبیبی معاون اول ریاست جمهوری که قرار بود با سخنان خود

کنگره را روز هشتم اسفند ماه افتتاح فرمایند متأسفانه به علت ضرورت پذیرائی از یک شخصیت خارجی از حضور در کنگره عذر خواستند.

۴- محورهای عمده سخن در کنگره عبارت بودند از:

- روند شکل‌گیری فضاها و معماری و شهرسازی ایران در بستر تاریخ

- زبان و بیان معماری و شهرسازی ایران در انتقال مفاهیم و ارزشها

- سبک‌شناسی معماری و شهرسازی ایران

- محیط، معماری و شهرسازی ایران

- معماری و جامعه ایرانی

- معماری و شهرسازی معاصر ایران

.....

و دیگر محورهای مناسب که از سوی علاقمندان پیشنهاد و اعلام شد.

۵- به دلایل متعدد این مجمع همایشی ملی بود و زبان رسمی کنگره زبان فارسی، هر چند فراخوان عام مقالات به دو زبان فارسی و انگلیسی منتشر شد ولی دعوت‌های خاصی (حدود سه هزار دعوت) از شخصیت‌های علمی، فرهنگی و کارشناسی ایرانی صورت گرفت.

دلایلی که برای این امر می‌توان ارائه کرد به شرح زیر است:

- ضرورت تبادل تنگاتنگ آراء و عقاید بین شرکت‌کنندگان بدون وجود مانع زبان

- ضرورت دستیابی به تجربه‌ای در مرحله نخست در سطح ملی

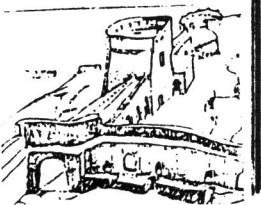
- عدم وجود امکانات مالی و رفاهی برای پذیرائی از میهمانان خارجی.

- تنها میهمان خارجی کنگره آقای پروفیسور فتح‌الله اف از جمهوری آذربایجان بود که سخنرانی مشترکی در ارتباط با موضوع اسناد شهرهای ایرانی دوره قاجاریه با برخی از اساتید دانشکده معماری و شهرسازی شهید بهشتی و کارشناسان سازمان میراث فرهنگی کشور در کنگره داشت.

چون شرط حضور در کنگره به علت محدودیت‌هایی که مکان برگزاری کنگره به وجود می‌آورد ارائه مقاله بود، خود امری بود که از تعداد شرکت‌کنندگان می‌کاست. حضور دانشجویان در کنگره نیز به علت محدودیت‌های پذیرائی در بم و کوچک بودن نسبی تالار سخنرانی منحصر به دانشجویان سال آخر دانشکده‌های معماری، شهرسازی و باستان‌شناسی شد.

حدود سیصد تن (۲۱۵ دانشجوی پسر و ۹۰ دانشجوی دختر) دانشجویان معماری،

شهرسازی و باستان‌شناسی دانشگاه‌های زیر به عنوان مستمع در فضای کنگره شرکت داشتند و به آن مفهوم و ابعاد ویژه بخشیدند:

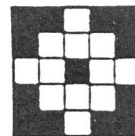

- الف- گروه باستان شناسی
 ب- گروه معماری و گروه شهرسازی
 ج- دانشکده معماری و شهرسازی
 د- دانشکده معماری و شهرسازی
 ه- دانشکده معماری
 و- دانشکده معماری
 ز- گروه معماری
 ح- گروه معماری
 ط- دانشجویان
- دانشکده ادبیات دانشگاه تهران
 دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران
 دانشگاه شهید بهشتی
 دانشگاه علم و صنعت
 دانشگاه آزاد تهران
 دانشگاه آزاد شیراز
 دانشکده پردیس اصفهان
 مجتمع هنر دانشگاه یزد
 دانشگاه هنر شهید باهنر کرمان

۶- تا لحظه انتشار این شماره مجله، جلد چهارم مجموعه مقالات منتشر شده است که در مجموع چهار جلد حاوی ۱۶۱ مقاله در ۲۸۰۰ صفحه است و امید می‌رود که جلد پنجم و آخرین جلد آن پیش از پایان سال جاری در اختیار علاقمندان قرار گیرد.

سرپوشیده‌های وسیع و مناسب فضای اصطبل برای نمایشگاه‌های مرتبط به کنگره و بحث‌های آزاد شبانه آماده گردیده بود. نمایشگاه‌ها عبارت بودند از:

۱- نمایشگاه و فروشگاه کتاب مرتبط به تاریخ هنر، معماری و شهرسازی و باستان‌شناسی.

- ۲- کتابخانه موقتی از منتخب کتابهای تخصصی باستان‌شناسی، معماری و شهرسازی.
 - ۳- نمایشگاه اسناد شهرهای ایرانی دوره قاجاریه.
 - ۴- نمایشگاه معرفی واحد اسناد و تحقیقات دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه بهشتی.
 - ۵- نمایشگاه نوبافته‌های معبد آناهیتا در کنگاور.
 - ۶- نمایشگاه معرفی بازارهای یزد، کاشان، قزوین.
 - ۷- نمایشگاه معرفی فعالیتهای مطالعاتی و مرمتی ارگ تاریخی بم کرمان.
 - ۸- نمایشگاه چگونگی فعالیت مرکز اسناد میراث فرهنگی کشور.
 - ۹- نمایشگاه بررسی تحولات مسجد جامع ساوه.
 - ۱۰- نمایشگاه شهر سلطانیه در تصویر.
 - ۱۱- نمایشگاه معرفی فعالیتهای پژوهشی و اجرایی در محوطه‌ها، شهرها و بناهای تاریخی.
- همزمان با برگزاری کنگره، مرکز مطالعات و تحقیقات معماری و شهرسازی ایران شماره نوزده ویژه فصلنامه آبادی را با عنوان "معماری ایران" به همین مناسبت انتشار داد.
- در روزهای برگزاری کنگره، خبرنامه کنگره حاوی اطلاعات، دیدگاهها و تراوشات فکری، هنری و ذوقی شرکت کنندگان در پنج شماره منتشر گردید.

